

ZITA KLAS

1. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

In onderstaand document beschrijven wij de ZITA klas de **klasexterne verrijkingsklas** voor cognitief sterk functionerende leerlingen op onze school waar we verrijkende **opdrachten** aanbieden **en hoofdzakelijke inzetten op het versterken** van leerlingen wat betreft de kracht in zichzelf (zie model van talentontwikkeling Jan Kuijpers). De verrijkende opdrachten zijn een middel om kinderen te leren doorzetten, te leren omgaan met foutjes, hulp te leren vragen, geconcentreerd te laten werken, ...

1.1. Fase van het zorgcontinuüm

- Verhoogde zorg

2. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

2.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk? (max. 100 woorden)

Beschrijf de algemene kenmerken van de doelgroep waarop de voorbeeldpraktijk gericht is en waarbij de effecten gerealiseerd moeten worden. Vermeld subdoelgroepen als die er zijn.

We mikken op zowel de cognitief sterk **presterende** leerlingen als de kinderen met een sterk cognitieve **aanleg**. Inherent maken hoogbegaafde kinderen deel uit van deze klas maar onze doelgroep is ruimer dan enkel de hoogbegaafde leerlingen. Een 35 tal kinderen (gaande van het tweede tot zesde leerjaar) verspreid over twee vestigingen volgt deze klasexterne verrijkingslessen.

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke? (max. 100 woorden)

Het kan zijn dat de voorbeeldpraktijk zich primair richt op anderen dan de uiteindelijke doelgroep. Zo kan een school, bijvoorbeeld, via de vorming van leraren (= intermediaire doelgroep) grotere leerwinst willen creëren bij haar leerlingen (= uiteindelijke doelgroep). Geef hier aan of er sprake is van zo'n intermediaire doelgroep en beschrijf deze zo duidelijk mogelijk.

We informeren ouders en leerkrachten over de specifieke ondersteuningsnoden van deze kinderen. Om de doelen van de ZITA klas te duiden naar (nieuwe) ouders en leerkrachten gebruiken we het model van talentontwikkeling van Jan Kuijpers. Jaarlijks organiseren we voor de ouders van de kinderen die deze onderwijsaanpassing krijgen een online ouderinfoavond waarin we de doelen en werking toelichten.

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren? (max. 400 woorden)

Welke zijn de indicaties om deel te nemen aan de voorbeeldpraktijk? Zijn er eventueel contra-indicaties voor een niet-deelname aan de voorbeeldpraktijk? Op welke manier worden personen toegeleid naar de voorbeeldpraktijk?

Leerlingen die volgens de klasleerkracht/ouders/kinderen zelf nood hebben aan extra verrijking (bovenop de verrijking die in de klas wordt aangeboden) worden aangemeld bij de zorgleerkracht.

De zorgleerkracht legt alle gegevens (toetsen, schoolbrede testings, ...) bekomen bij diverse stakeholders (ouders, klasleerkracht, leerling) samen en stemt met alle betrokkenen af.

Samen wordt gekeken of het nodig is extra verrijking aan te bieden aan het kind (toelating ZITA klas) of om deze onderwijsaanpassing (tijdelijk) los te laten.

We werken met een flexibel in- en uitstapsysteem in de ZITA klas.

Betrokkenheid doelgroep (max. 150 woorden)

Was de (uiteindelijke of intermediaire) doelgroep betrokken bij de (door)ontwikkeling van de voorbeeldpraktijk? Zo ja, op welke manier?

- Uiteindelijke doelgroep

Met kinderen reflecteren we aan de hand van **reflectiedocumenten en kindgesprekken** over de werking van de ZITA klas. Er wordt hen regelmatig gevraagd hoe ze zich voelen in de ZITA klas, wat ze interessant vinden/minder interessant vinden, hoe sterk ze uitgedaagd worden (zit je in je verveelzone, leerzone, paniekzone), hoe ze groeien op vlak van hun executieve vaardigheden. We gebruiken daarvoor de taal van de breinhelden van Bazalt. Kinderen geven ook input over de thema's die aan bod komen (via regelmatige brainstorms).

Leerkrachten zijn betrokken bij de doorontwikkeling van de voorbeeldpraktijk.

In 2007 zijn we op onze school gestart met het uitwerken van een beleid en praktijk voor cognitief sterk functionerende leerlingen. We botsten de voorbije jaren op signalering (wie neemt hieraan deel?), de praktische organisatie en de doelstellingen. Door overleg met andere scholen en veel praktijkervaring hebben we hierin keuzes gemaakt.

Ouders waren enkele jaren geleden te weinig betrokken bij de doorontwikkeling.

- Er kwamen soms opmerkingen over de naam van onze verrijkingsklas (DNKRS klas). Het woord 'DNKRS' werd door sommigen als elitair gepercipieerd. We gaven daarom de verrijkingsklas een nieuwe naam, met name de ZITA klas naar analogie met onze schoolvisie waar Zita staat voor Zorg. Ook onze andere zorgklassen (waar groepjes leerlingen samen zitten) hebben die naam.
- Ook begrepen niet alle ouders waarom hun kind niet toegelaten werd tot deze verrijkingsklas. Door duidelijke doelstellingen te kiezen, het niveau voldoende hoog te leggen en het geven van extra huiswerk is het voor ouders vandaag duidelijk of dit aanbod al dan niet passend is voor hun kind.

Hoofddoel (max. 100 woorden)

Wat is het hoofddoel van de voorbeeldpraktijk?

Wij streven twee doelen na:

- tegemoet komen aan **specifieke intellectuele behoeften** door het aanbieden van **verrijkende, complexe taken**
- inzetten op het werken aan **executieve vaardigheden** en **mindset**.

Wij zien uitdagende taken als een **middel** om te werken aan mindset en executieve functies.

Subdoelen (max. 350 woorden)

Wat zijn de subdoelen van de voorbeeldpraktijk? Indien van toepassing: welke subdoelen horen bij welke intermediaire doelgroepen of subdoelgroep(en)?

Leerlingen

- Leerlingen ontdekken nieuwe interesses waarin ze zich kunnen verdiepen (ook buiten de lessen)
- Leerlingen behouden hun motivatie en leergierigheid
- Leerlingen werken in een groepje van ontwikkelingsgelijken

Ouders

- Ouders informeren over de specifieke ondersteuningsnoden van hun kinderen.

Leraren

- Leraren ondersteunen in het aanbieden van verrijking voor deze kinderen

2.2. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk (max. 200 woorden)

Hoe is de opzet van de voorbeeldpraktijk en wat is de omvang (duur, aantal contacten – indien van toepassing)? Voeg hier eventueel een schema in.

Leerlingen komen 1 keer per week naar de ZITA klas voor 50 à 75 minuten. Ondertussen wordt in de gewone klas vaak herhaling of inoefening gegeven. Nieuwe stof kan ook aan bod komen omdat deze groep kinderen dit snel oppikt.

De ZITA klas wordt veelal per graad vormgegeven. Er is een groepje 2 de leerjaar, een groepje 3de/4de leerjaar, een groepje 5de/6de leerjaar. We hebben eerder geprobeerd om drie leerjaren te clusteren en op die manier de lessen in tijd uit te breiden, maar dat gaf niet het gewenste effect.

De groepjes zijn klein en tellen een 7 tal kinderen per graad, voor het 2de leerjaar is dit een 4 tal kinderen.

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk (max. 1200 woorden)

Welke concrete activiteiten worden uitgevoerd en – eventueel – in welke volgorde? Geef geen uitputtende beschrijving van activiteiten; het is voldoende als de lezer zich een beeld kan vormen van wat er gedaan wordt en hoe dit gedaan wordt. Verlies hierbij ook het aspect evaluatie niet uit het oog (hoe wordt geëvalueerd of individuele leerlingen doelstellingen al dan niet hebben bereikt?).

De ZITA klas start onmiddellijk op bij de start van het schooljaar. Gedurende het schooljaar stappen kinderen in op het moment dat zij nood hebben aan deze onderwijsaanpassing. Tijdens het zeswekelijkse zorgoverleg (en tussendoor) wordt gekeken of deze onderwijsaanpassing nog steeds passend is. De grootste groep van kinderen blijft gedurende lange tijd (lees meerdere jaren) in de ZITA klas.

In de ZITA klas kiezen we voor inhouden die niet aan bod komen in het reguliere curriculum en de interesse van de leerlingen wegdragen (vb. website leren maken, Spaans leren, een droommachine ontwerpen, visuele illusies tekenen, ...). We werken niet met een vaste methode maar plukken uit verschillende verrijkingsmaterialen die op de markt voorhanden zijn. We zorgen voor voldoende gevarieerde opdrachten opdrachten (logisch-mathematisch, visueel-ruimtelijk, verbaal, naturalistisch, ...).

De opdrachten zijn een combinatie van individueel uitvoerbare opdrachten en opdrachten waarvoor samengewerkt moet worden. We zoeken daarin naar een evenwicht.

Criteria voor de invulling van de opdrachten in de ZITA klas zijn voor ons de volgende

- Voldoende complex, hoge moeilijkheidsgraad (taxonomie van Bloom)
- Nieuwe stof/thema's die niet aan bod komen in de reguliere klas (ook niet een jaar hoger)
- Inspelend op de interesse van de kinderen
- Kinderen nieuwe interesses laten ontdekken waar ze naast de lessen ook in hun vrije tijd dieper op kunnen ingaan
- Geeft leerlingen ruimte om zelfstandig bezig te kunnen zijn met hun interesses, passies
- Geeft leerlingen ruimte om samen te werken met peers
- Vraagt van leerlingen een onderzoekende houding

We werken een 6 tal weken aan een opdracht en starten standaard met het in kaart brengen van de voorkennis van de leerlingen en eindigen met een reflectieopdracht.

We stimuleren de executieve en metacognitieve vaardigheden van leerlingen door tussentijds te reflecteren over aanpak, inzet, verworven kennis/vaardigheden/competenties, eindresultaat, ...

Kinderen krijgen standaard huiswerk mee naar huis (elementen van de opdracht verder uitwerken). We gaan het vrijblijvend karakter tegen door aan de leerlingen te expliciteren wat minimum in orde moet zijn tegen een volgende les. Vaak zijn kinderen getriggerd en doen ze meer dan het minimale. Deze kinderen beleven het extra huiswerk niet als iets vervelends.

De opdrachten worden meestal geëvalueerd aan de hand van een reflectieopdracht. Evaluatie is sterk gericht op het proces en minder op het product.

De lessen worden gegeven door een leerkrachten met expertise in CSF.

3. Uitvoering

Materialen (max. 200 woorden)

Welke concrete materialen zijn beschikbaar voor de uitvoering, werving en evaluatie van de voorbeeldpraktijk?

Werving

- Formulieren in kader van zorgoverleg
- Toetsen (doortoetsen)

Uitvoering:

- De leerkrachten boksen de opdrachten zelf in elkaar en gebruiken daartoe een variatie aan informatiebronnen.

Evaluatie

- Reflectietools gebaseerd op materiaal van Platform Mindset

Opleiding en competenties van de uitvoerders (max. 200 woorden)

Wie zijn de uitvoerders van de voorbeeldpraktijk en welke opleiding en competenties hebben zij nodig?

Op onze school hebben we een pedagoge kunnen aantrekken gespecialiseerd in het begeleiden van cognitief sterk functionerende leerlingen. Zij geeft de ZITA klas vorm en coacht leerkrachten mbt dit thema. Zij voorziet ook jaarlijks een infoavond naar de ouders toe.

Randvoorwaarden (max. 200 woorden)

Wat zijn volgens u de organisatorische en contextuele randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de voorbeeldpraktijk?

- Goed overleg met de klasleerkrachten
  - Over wat zij geven op het moment dat deze kinderen de ZITA klas volgen
  - Over het functioneren van kinderen die deel uitmaken van de ZITA klas (vb. hoe gaat het kind om met moeilijkere opdrachten, ...)
  - Over de gepastheid van deze onderwijsaanpassing (worden er geen gaten in het basisaanbod geslaan door het gecompacte curriculum die deze kinderen volgen?)
  - Wie van de klas komt nog in aanmerking voor de verrijkingsklas?
- Goed overleg met de ouders
  - Over doelen en opzet van de ZITA klas

- Over het functioneren van hun kind (vb. hoe reageert kind op moeilijkere opdracht, hoe kunnen we samen inzetten op mindset, ...)
- Voldoende verrijkingsmateriaal op school alsook materiaal gericht op coaching van executieve vaardigheden en mindset
- Leerkracht van de verrijkingsklas die gespecialiseerd is in het werken met CSF kinderen
- Ook zijn computers met internetverbinding en printfaciliteiten belangrijk

Kosten (max. 200 woorden)

Wat zijn de kosten van de voorbeeldpraktijk? Benoem daarbij de personele (in aantallen uren) en de materiële kosten.

- Printfaciliteiten en kopiekosten
- Opleiding voor leerkrachten
- Personeelskosten voor de uren die leerkrachten in de ZITA klassen staan
- Kosten voor verrijkingsmateriaal op de markt aan te kopen

4. Onderbouwing

Verantwoording (max. 1000 woorden)

Maak aannemelijk dat met deze aanpak ook daadwerkelijk de doelen bij deze doelgroep bereikt kunnen worden. Waarom zou de aanpak werken? Wat is de onderliggende theorie? Verwijs daarbij zoveel mogelijk naar met onderzoek ondersteunde theorieën en modellen.

Indien beschikbaar: Wat zegt wetenschappelijk onderzoek over de effectiviteit van soortgelijke interventies?

Op basis van literatuur

- **Het model van talentontwikkeling van Kuijpers (Kuijpers, 2010)** is ons achterliggend kader om de ZITA klas vorm te geven: moeilijk en uitdagende stof aanbieden om de kracht in zichzelf te versterken. We hebben expliciet aandacht in de verrijkingsklas om fouten te leren maken, hulp te durven vragen, vertrouwen dat je het kan, leren doorzetten, ... Dit model is gestoeld op het DMGT (Gagné, 2010).

Groeperen is een effectieve interventie voor CSF leerlingen (Smeets, 2021). In de verrijkingsklas wordt er verrijking (Verachtert, 2021) gegeven die ook afgestemd is op de leernoden van de deelnemers. Op die manier kunnen we leerlingen motiveren (Lavrijsen et al., 2021). Leerlingen kunnen in onze verrijkingsklas regelmatig zelfstandig werken en bouwen relaties op met ontwikkelingsgelijken (Rogers, 2007). De instructies worden onder andere verkort (Kulik J. & C., 1984; VanTassel-Baska et al., 2008; VanTassel-Baska et al., 2020). Maar ook de hoeveelheid oefeningen en de manier van organiseren passen we in onze verrijkingsklas aan.

Samenvatting werkzame elementen (max. 250 woorden)

Wat zijn volgens u de werkzame elementen van deze voorbeeldpraktijk waardoor de gestelde doelen bij de doelgroep gerealiseerd worden? Geef een puntsgewijs overzicht van de belangrijkste werkzame elementen. Denk daarbij zowel aan inhoudelijke en praktische elementen.

- **Gezamenlijke visie van het team** (Bakx et al., 2021) op de nood om dit initiatief aan te bieden voor cognitief sterk functionerende leerlingen en zo tegemoet te komen aan hun **zorgnoden**. Reeds vele jaren voorzien wij systematisch zorgenvoor de verrijkingsklas
- Wij kiezen voor **complexe, uitdagende opdrachten** om de leerhonger (Lavrijsen et al., 2021) van deze **kinderen** te voeden en als voorwaarde om kinderen de nodige vaardigheden te laten ontwikkelen die ze nodig hebben bij moeilijker werk (omgaan met falen, leren door vallen en opstaan, growth mindset (Dweck, 1999), ...). Voldoende moeilijke opdrachten zijn ook voor de ouders waarvan hun kinderen niet in de ZITA klas zitten belangrijk. Zo schatten zij zelf goed in waarom hun kind deze onderwijsaanpassing niet nodig heeft.
- **Betrokkenheid van ouders**: uitleggen waarom we doen wat we doen

- **Juiste selectie van leerlingen (Sypré et al., 2021):** geen kinderen over het hoofd zien voor wie dit aanbod passend is.

Uitkomstenmonitoring (max. 200 woorden)

Hoe wordt in jullie school nagegaan of de voorbeeldpraktijk zijn doelen bereikt (bv. meten van verandering (voor- en nameting), tevredenheid cliënten, ervaren effect, realisatie van doelen).

- Met kinderen reflecteren we aan de hand van **reflectiedocumenten en kindgesprekken** over de werking van de ZITA klas. Er wordt hen gevraagd hoe ze zich voelen in de ZITA klas, wat ze interessant vinden/minder interessant vinden, hoe sterk ze uitgedaagd worden (zit je in je verveelzone, leerzone, paniekzone), hoe ze groeien op vlak van doorzetkracht, plankracht e.d
- Met leerkrachten wordt het effect van de verrijkingsklassen **besproken** op
  - **Zorgoverleg:** wat betekent dit aanbod voor dit kind?
  - **Teamoverleg:** wat is de meerwaarde van dit initiatief voor onze school? Reeds vanaf 2007 kiest het team ervoor uren uit het zorgpakket te besteden aan het inrichten van eenverrijkingsklas
- Tijdens **oudergesprekken** wordt **gepolst** bij ouders of kinderen voldoende uitgedaagd worden op school/in de verrijkingsklas en op welke terreinen we verder kunnen inzetten op de kracht van de kinderen (model van talentontwikkeling)

Deze uitkomstenmonitoring kan systematischer. We nemen dit mee als werkpunt, graag zoeken we dit verder uit met andere scholen.

Wetenschappelijke referenties en andere bronnen

- Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021). Pakkende professionalisering. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 159–176). Pica.
- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories : their role in motivation, personality and development*. Hove: Psychology Press.
- Gagné, F. (2010). Motivation within the DMGT 2.0 framework. *High Ability Studies*, 21(2), 81-99. <https://doi.org/10.1080/13598139.2010.525341>
- Kuipers, J. (2010). De Kracht in jezelf. In: Eduforce.
- Kulik J., & C., K. (1984). Effects of Accelerated Instruction on Students.
- Lavrijsen, J., Preckel, F., Verachtert, P., Vansteenkiste, M., & Verschueren, K. (2021). Are motivational benefits of adequately challenging schoolwork related to students' need for cognition, cognitive ability, or both? *Personality and individual differences*, 171.
- Rogers, K. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented a synthesis of the reasearch of educational practice.
- Smeets, S. (2021). Groeperen en versnellen als interventie voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van Cognitief Talent. Handboek voor Onderwijsprofessionals*. (pp. 131-145). Leuven: Acco Learn
- Sypré, S., Verschueren, K., & Struyf, E. (2021). Signaleren van cognitieve begaafdheid binnen een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 75–91). Acco learn.

- VanTassel-Baska, J., Feng, A. X., Brown, E. F., Bracken, B., Stambaugh, T., French, H., & Bai, W. (2008). A Study of Differentiated Instructional Change Over 3 Years. *Gifted Child Quarterly*, 52(4), 297-312.
- VanTassel-Baska, J., Hubbard, G. F., & Robbins, J. I. (2020). Differentiation of Instruction for Gifted Learners: Collated Evaluative Studies of Teacher Classroom Practices. *Roeper Review*, 42(3), 153–164. <https://doi.org/10.1080/02783193.2020.1765919>
- Verachtert, P. (2021). Compacten en verrijken voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals* (pp. 109–128). Acco learn